

TELEFON ZA ŽENE I DJECU ŽRTVE NASILJA

INFORMATOR

O MOGUĆNOSTIMA ZAŠTITE ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA

Projekat finansira
Evropska unija

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

**Grđanske
inicijative**

**INFORMATOR
O MOGUĆNOSTIMA ZAŠTITE
ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA**

Podgorica, 2014.

INFORMATOR O MOGUĆNOSTIMA ZAŠTITE ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA

Autorke:

Olja Stojanović
Biljana Zeković

Izdavač:

SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Berane
Crna Gora
+382 67 275 765
sos.berane@t-com.me

Tehnička priprema:

SOS Berane i Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Tiraž:

1000

Publikacija “Informator o mogućnostima zaštite žrtava porodičnog nasilja”, koji sprovodi NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Berane, u saradnji sa NVO SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Podgorica, uz finansijsku podršku Evropske unije posredstvom Centra za građansko obrazovanje (CGO) i Građanskih inicijativa (GI) dio je projekta “Poboljšanje socijalne zaštite i sigurnosti žrtava nasilja u porodici”. Iznijeti stavovi su mišljenja SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja Berane i ne predstavljaju nužno stavove Evropske unije.

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

**Građanske
Inicijative**

SADRŽAJ

1. Uvod	7
2. Međunarodne konvencije koje je Crna Gora ratifikovala	8
3. Ustavne odredbe koje se tiču jednakosti polova	10
4. Krivični zakonik Crne Gore	11
5. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici	12
6. Strategija zaštite od nasilja u porodici	16
7. Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici	17
8. Postojeće službe/servisi u sistemu zaštite žrtava porodičnog nasilja	24
9. Besplatna pravna pomoć	24
10. Služba za podršku oštećenima/svjedocima	26
11. Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	28
12. SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Berane	31
13. Kontakti postojećih službi i servisa	33

UVOD

Klinička iskustva i empirijska istraživanja su pokazala da porodica kao osnovna jedinica društva nije samo podržavajuće okruženje koje pruža emocionalnu, socijalnu i materijalnu podršku članovima, već može biti i nasilno okruženje u kojem se na najbrutalniji način krše osnovna ljudska prava njenih članova. Porodica svojim članovima obezbjeđuje najveću uzajamnu ljubav i brigu, ali vrlo često može biti i »klopka za ženu« u kojoj ona doživljava razne vidove nasilja.

Nasilje u porodici možemo odrediti kao skup ponašanja čiji je cilj kontrola nad drugim osobama upotrebom sile, zastrašivanjem i manipulacijom. Takvo određenje nasilja može se primijeniti u svim oblicima porodičnog nasilja – fizičko zlostavljanje, psihičko zlostavljanje, seksualno zlostavljanje i materijalno i radno iskorišćavanje. Svim ovim oblicima nasilja najčešće su u porodici izloženi djeca, žene i starije osobe.

Nasilje muškaraca nad ženama podržava naslijeđeno iskustvo patrijarhalne moći, koje im daje pravo na privilegovan položaj u odnosu na žene, posebno u porodičnim odnosima. Društvo, u sredini u kojoj živimo, nasilje nad ženama često prihvata kao "normalan" i prihvatljiv način ponašanja muškaraca, pa čak i kada su teški oblici nasilja u pitanju krivicu za počinjeno djelo traže u žrtvi a ne u nasilniku. Ovakva vjerovanja uz ona da se žene moraju žrtvovati zbog djece, da je sramota razvesti se, da je žena obavezna da sačuva brak i zajednicu, u mnogome utiču na to da mnoge žene čitav svoj život provedu u nasilju.

Posljednjih decenija je nasilje u porodici postalo predmet šire društvene rasprave, naučnih istraživanja, briga brojnih društvenih i državnih institucija, a naročito nevladinih organizacija koje su istakle da je porodično nasilje (u kome su žrtve najčešće žene) jedan od najdrastičnijih oblika kršenja ljudskih prava.

Da bi se spriječilo nasilje u porodici, potrebno je:

- » *da žrtva bude informisana o svojim pravima,*
- » *da ima podršku i osnaživanje da istraje na svom putu izlaska iz nasilja,*
- » *da zakonodavstvo, državni organi i institucije budu dovoljno senzibilisani u pogledu nasilja nad ženama,*
- » *da policija, sudstvo, javno tužilaštvo i organi starateljstva– centri za socijalni rad, budu brzi i efikasni kod rješavanja problema nasilja u porodici, da prave razliku između nasilnika i žrtve i da svoj rad posmatraju kao svoju profesionalnu dužnost i obavezu,*
- » *da se promijeni patrijarhalni stav ljudi u pogledu nasilja i pozicije žena žrtava nasilja, da postoji spremnost žene koja je žrtva nasilja da sama koristi svoja prava.*

Efikasno postupanje u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, zahtijava dobro poznavanje uloge svog i osnovne uloge drugih sektora, kao i svoje profesionalne obaveze u odnosu na te uloge-pravila, ograničenja, načine djelovanja. Razumijevanje uloga i odgovornosti predstavlja osnov za efikasnu prevenciju i zaštitu žrtava porodičnog nasilja i nasilja nad ženama. Brojni su činioци koji utiču na djelovanje svake od profesija, ali ono na šta je dugogodišnja praksa ukazala jeste da je za efikasnu intervenciju neophodno:

- upoznavanje nadležnosti, zadataka i načina rada svih relevantnih institucija u vezi prevencije i intervencija kod nasilja u porodici;
- upoznavanje mogućnosti rada i teškoća koje ga prate;
- razvijanje pozitivnog stava o potrebi saradnje institucija, NVO i lokalne zajednice u tretmanu nasilja u porodici

MEĐUNARODNE KONVENCIJE KOJE JE CRNA GORA RATIFIKOVALA

Crna Gora je potpisnica mnogih međunarodnih pravnih akata koje možemo kategorisati u dvije najvažnije grupe: na Pravne akte Ujedinjenih nacija i Evropske unije. Za svrhu ovog istraživanja biće dat kratak pregled međunarodnih pravnih akata koje je Crna Gora potpisala, a koji su od posebnog značaja za priznavanje nasilja u porodici kao kršenja ljudskih prava po međunarodnom pravu i kao vida diskriminacije žena, kao i za priznavanje odgovornosti države za privatne akte nasilja nad ženama. Daljem u tekstu najprije će biti predstavljeni akti Ujedinjenih nacija, a zatim pravni akti Savjeta Evrope koje je Crna Gora potpisala.

Deklaracija Ujedinjenih nacija o ukidanju svih oblika nasilja nad ženama¹ usvojena 1993. je prvi međunarodni dokument koji problematiku nasilja nad ženama sagledava kroz nejednakost muškaraca i žena (A/RES/48/104), istovremeno dajući okvir za akcije na nacionalnom/međunarodnom nivou koje bi trebale biti preduzete od strane države, uključujući i uspostavljanje odgovarajućeg zakonodavstva, akcionih planova, pružanje usluga za žrtve nasilja, obuku predstavnika institucija, obezbjeđivanje sredstava u državnom budžetu za borbu protiv nasilja nad ženama, kao i istraživanje i prikupljanje podataka vezanih za pojavu različitih oblika nasilja i uspješnosti mjera za njegovo sprječavanje i rješavanje.

UN Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama iz 1979. (CEDAW) predviđa obaveze za države potpisnice da usklade domaće zakonodavstvo sa odredbama Konvencije i usvoje zakone koji će osigurati zaštitu žena od svih oblika diskriminacije i nasilja zasnovanog na polu - formalno pravna zaštita. Takođe, zahtijevaju osiguranje pravne zaštite žena od nasilja kroz afirmativne akcije i programe bez odlaganja – što znači da se ova obaveza države ne može odložiti uz opravdanje teške ekonomske situacije u zemlji. Afirmativne akcije i programi moraju da osiguraju pristup sudskoj zaštiti ženama žrtvama nasilja u porodici u hitnom postupku i bez odlaganja, da osiguraju zdravstvenu njegu, terapijsku podršku i savjetovaništva, da obezbijede organizovanje obuke policijskih službenika o nasilju u porodici i pružanje podrške žrtvama tokom intervencija, te da podržavaju uspostavljanje SOS telefona i skloništa za žrtve nasilja u porodici.

Važno je navesti i „***Opštu preporuku br.19 Komiteta za eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama iz 1992.godine UN DocA/47/38(1992)*** koja je usvojena radi jačanja CEDAW-a kao sredstva za osiguranje ženskih ljudskih prava, posebno u oblasti nasilja u porodici.

Pravni akti Savjeta Evrope su, takođe, od neprocjenjivog značaja jer upućuju na rodnu ravnopravnost kroz brojne direktive, rezolucije, preporuke i akte. Od posebnog značaja je ***Preporuka Rec (2002) 5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena protiv nasilja*** koja pruža vrlo detaljne smjernice za kreiranje politike u cilju zaštite i prevencije žrtava nasilja (uključujući žene i djecu). Potvrđujući temeljna načela, koja su prethodno navedena u

¹ Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama - ovaj akt predstavlja Rezoluciju Generalne skupštine UN 48/104 donijet 20. decembra 1993.

relevantnim dokumentima UN-a i Savjeta Evrope, ova preporuka ističe da je muško nasilje nad ženama osnovni društveni problem koji se temelji na nejednakim odnosima moći između muškaraca i žena.

Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, poznatu kao Istanbulska konvencija (usvojena 7. aprila 2011²), Crna Gora je potpisala 11. maja 2011. Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici donesen je 2013.³ Na taj način je ovaj sveobuhvatan međunarodni instrument, koji između ostalog predviđa zaštitu, prevenciju, procesuiranje, sankcionisanje i kreiranje politike rada u oblasti borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, postao dio našeg unutrašnjeg pravnog poretka, a samim tim i nametnuo neophodnost njene promocije i pune implementacije.

USTAVNE ODREDBE KOJE SE TIČU JEDNAKOSTI POLOVA

Ustavotvorna Skupština Republike Crne Gore je 22. oktobra 2007. donijela novi Ustav kojim se utvrđuju obaveze Države i garantuju osnovna ljudska prava i slobode, zabranjuje diskriminacija po bilo kom osnovu, garantuje rodna ravnopravnost, dostojanstvo i sigurnost čovjeka, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava, zabrana mučenja ili nečovječnog i ponižavajućeg postupanja, sloboda kretanja i nastanjivanja, što je predstavljalo pogodno tlo za donošenje posebnog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Ustav Crne Gore u članu 8, stav 2 navedi da se diskriminacijom ne smatra primjena posebnih mjera koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje rodne ravnopravnosti, dok članovi 19 i 21 „garantuju pravo na zaštitu jednakih prava i sloboda i na pravnu pomoć“⁴. Oba člana su u direktnoj vezi sa *Konvencijom o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama* koja zahtijevaju osiguranje pravne zaštite žena od nasilja kroz afirmativne akcije i programe bez odlaganja. Član 9 Ustava ističe da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovor i opšte prihvaćena prava međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka

2 Konvencija je od strane Saveta Evrope usvojena 7. aprila 2011. godine a otvorena za potpisivanje u maju 2011. godine u Istanbulu i iz tog razloga je dobila i naziv Istanbulska konvencija.

3 “Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori, broj 4/2013”

4 Ustav Republike Crne Gore (2007)

i imaju primat na domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva.

KRIVIČNI ZAKONIK CRNE GORE

Krivično gonjenje vrši se po službenoj dužnosti⁵. Član 220 Krivičnog zakonika iz 2004. kojim je regulisano ovo krivično djelo glasi:

- 1) Ko primjenom nasilja, ugrozi tjelesni ili duševni integritet člana svoje porodice ili porodične zajednice, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- 2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da tijelo teško povrijedi ili zdravlje teško naruši, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- 3) Ako je usljed djela iz stava 1 i 2 ovog člana nastupila teška tjelesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su učinjena prema maloljetnom licu, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina.
- 4) Ako je usljed djela iz stava 1, 2, i 3 ovog člana nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do dvanaest godina.
- 5) Ko prekrši mjere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona, kazni će se novčanom kaznom ili zatvorom do šest mjeseci.

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika (iz jula 2013.), uvedene su i dvije nove mjere bezbjednosti: zabrana približavanja (član 77a) i udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje (član 77b). Ovim članovima je eksplicitno propisano da se mjere mogu izreći prema učiniocu koji, između ostalih, izvrši krivično djelo nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici.

Izvršena je izmjena krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (član 220), kod kojeg je jezičko tumačenje osnovnog oblika ovog krivičnog djela zadavalo probleme u praksi, jer se zahtijevalo da je narušen tjelesni ili duševni integritet „članova“ porodice, tj. koristila se množina što je moglo da vodi neprihvatljivom rezultatu da se ovo krivično djelo ne može izvršiti prema jednom članu porodice.

⁵ Krivični zakonik Crne Gore (2004)

ZAKON O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI

Dana 27. jula 2010. donijet je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici⁶, koji je stupio na snagu 14. avgusta 2010. Njegova karakteristika je sprječavanje i suzbijanje nasilja u porodici, zaštita osoba izloženih nasilju i nesmetan pristup sudu za prekršaje bez bilo kakvih troškova.

Nasilje u porodici je činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, seksualni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno.

Dakle, radnje nasilja u porodici u smislu ovog zakona predstavljaju:

- 1) upotreba fizičke sile bez obzira da li je nastupila tjelesna povreda drugog člana porodice;
- 2) prijetnja napadom ili izazivanje opasnosti koja može prouzrokovati osjećaj lične nesigurnosti ili psihički bol drugog člana porodice;
- 3) verbalni napad, psovke, nazivanje pogrdnim imenom i na drugi način vrijeđenje drugog člana porodice;
- 4) ograničavanje drugom članu porodice slobode komuniciranja sa trećim licima;
- 5) iscrpljivanje radom, uskraćivanje sna i druge vrste odmora, prijetnja izbacivanjem iz stana i oduzimanje djece;
- 6) seksualno uznemiravanje drugog člana porodice;
- 7) uhođani na drugi način grubo uznemiravanje drugog člana porodice;
- 8) oštećenje ili uništenje zajedničke imovine ili imovine drugog člana porodice ili pokušaja da se to učini;
- 9) uskraćivanje osnovnih sredstava za egzistenciju drugom članu porodice;
- 10) drsko ponašanjem kojim se ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici.

Ugrožavanjem fizičkog, psihičkog, seksualnog ili ekonomskog integriteta, mentalnog zdravlja i spokojsva drugog člana porodice smatra se i ako član porodice ne vodi dovoljno brigu o:

- 1) ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj zaštiti ili redovnom pohađanju

⁶ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici „Službeni list RCG“ br.01/07

škole ili ne sprječava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi ili na drugi način u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta;

- 2) ishrani, higijeni, odijevanju ili medicinskoj zaštiti drugog člana porodice o kome je dužan da se stara, a kome je potrebna pomoć zbog bolesti, invaliditeta, starosti ili drugih ličnih svojstava zbog kojih nije sposoban da se stara o sebi.

Težim oblikom nasilja u porodici smatra se prikrivanje članova porodice sa posebnim potrebama.

Da bi se izbjegle nedoumice i različita tumačenja u praksi zakon daje autentično tumačenje ko se smatra članom porodice.

- 1) supružnici ili bivši supružnici, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- 2) vanbračni supružnici ili bivši vanbračni supružnici, bez obzira na trajanje vanbračne zajednice, njihova djeca i djeca svakog od njih;
- 3) krvni srodnici i srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom;
- 4) srodnici iz nepotpunog usvojenja;
- 5) tazbinski srodnici zaključno sa drugim stepenom u bračnoj ili vanbračnoj zajednici;
- 6) lica koja žive u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo;
- 7) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto.

Zakon određuje i institucije koje su dužne da se bave zaštitom od ove vrste nasilja u okviru svojih ovlašćenja, a to su pored policije i organ za prekršaje, Državno tužilaštvo, Centar za socijalni rad i druge ustanove socijalne i dječije zaštite, zdravstvene ustanove i druge ustanove koje se bave zaštitom. U obavljanju ovog zadatka mora postojati međusobna saradnja između navedenih institucija, njihova koordiniranja aktivnost, te hitnost u postupku.

Prednost ovog Zakona je što po prvi put predviđa uvođenje zaštitnih mjera za žrtve nasilja u crnogorski pravni sistem. Izriču se radi sprečavanja nasilja, otklanjanja posljedica već izvršenog nasilja, te prevaspitanja učinilaca nasilja i eliminisanja okolnosti koje pogoduju ili podstiču vršenje nasilja.

Učiniocu nasilja može se izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) udaljenje iz stana ili drugog prostora za stanovanje (u daljem tekstu: udaljenje iz stana);

- 2) zabrana približavanja;
- 3) zabrana uznemiravanja i uhođenja;
- 4) obavezno liječenje od zavisnosti;
- 5) obavezni psihosocijalni tretman.

Prve tri mjere izvršava policija.

Mjera udaljenja iz stana može se izreći učiniocu nasilja koji sa žrtvom živi u stanu ili drugom prostoru za stanovanje, bez obzira koje vlasnik stana ili drugog prostora za stanovanje, ako postoji opasnost da će učinilac ponoviti nasilje. Ako postoji opasnost da će učinilac ponoviti nasilje, ili ako bi prisustvo učinioca u blizini žrtve kod žrtve stvorilo visok stepen duševne patnje, koja patnja žrtvi onemogućava normalne psihičke aktivnosti, izreći će se mjera zabrane približavanja.

Zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve može se izreći učiniocu nasilja ako postoji opasnost da će se nasilje ponoviti. Minimalno trajanje ovih mjera je 30 dana, a maksimalno 6 mjeseci za prvu mjeru, odnosno do godinu dana za druge dvije mjere.

Mjera obaveznog liječenja od zavisnosti (od alkohola, opojnih droga ili psihotropnih supstanci) i obaveznih psihosocijalnih tretmana (od uzroka nasilničkog ponašanja i prevaspitanje), izriču se onim učiniocima koji su izvršili djelo usljed zavisnosti od upotrebe alkohola, droga, svoje neprilagođenosti društvu i nasilničkog karaktera, kod kojih postoji ozbiljna opasnost da će usljed ovih zavisnosti odnosno nasilničkog karaktera i dalje vršiti nasilje u porodici. Bliži način izvršenja ove dvije zaštitne mjere propisuje Ministarstvo zdravlja.

Zaštitne mjere mogu se izreći uz kaznu ili kao samostalna sankcija, i to jednu ili više njih kada postoje uslovi za njihovo izricanje propisanim zakonom. Zahtjev za određivanje zaštitne mjere mogu podnijeti žrtva, njen zastupnik, policija, državni tužilac, Centar za socijalni rad ili druga ustanova socijalne i dječje zaštite.

O ovim zahtjevima odlučuje organ za prekršaje, a može se odrediti i po službenoj dužnosti. Organ za prekršaje može i prije pokretanja i u toku postupka izreći zaštitnu mjeru. Protiv rješenja o određivanju zaštitne mjere može se izjaviti žalba u roku od 3 dana od dana dostavljanja rješenja. O žalbi odlučuje drugostepeni organ u roku od 3 dana. Žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

Policijski službenik ima pravo da privremeno izda zaštitnu mjeru udaljenje⁷ iz stana učiniocu nasilja, ako postoji opasnost po fizički integritet žrtve. U ovom slučaju mjera ne može trajati duže od 3 dana. Policijski službenik je dužan da donese pisano naređenje o udaljenju iz stana učinioca ili njegovoj zabrani vraćanja u stan, i da ga uruči učiniocu odmah, a najkasnije u roku od dva (2) časa, u prisustvu punoljetnog lica koje može biti i drugi policijski službenik, a koje nije član porodice. Sadržaj tog rješenja i izgled obrasca, pripremiće MUP.

Policijski službenik je dužan da najkasnije u roku od 12 časova obavijesti Organ za prekršaje i Centar za socijalni rad o donošenju naredbe o udaljenju iz stana učinioca. Organ za prekršaje, u roku od 3 dana, odlučit će da li će izreći ovu zaštitnu mjeru.

Prilikom napuštanja stana ili drugog prostora za stanovanje učinilac ima pravo da uzme svoje lične stvari neophodne za svakodnevni život i obavezu da policijskom službeniku preda ključeve od stana ili drugog prostora za stanovanje.

Ako učinilac nasilja ne postupi po naredbi policijskog službenika o udaljenju ili zabrani vraćanja u stan, Organ za prekršaje može takvog učinioca kazniti novčanom kaznom od najmanje 15 iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori ili kaznom zatvora od najmanje 40 dana.

Zakonom je predviđena prekršajna odgovornost i za odgovorno lice u državnom organu, zdravstvenoj, obrazovnoj ili drugoj ustanovi, zdravstvenog i socijalnog radnika, nastavnika, vaspitača i drugo lice koje ne prijavi policiji izvršeno nasilje, koje je saznao u vršenju svojih poslova, kao i odgovornost za lice koje je u djelokrugu svog rada saznao da učinilac nasilja ne postupa u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom i o tome ne obavijesti policiju, državnog tužioca, organ za prekršaje, Centar za socijalni rad ili ustanovu socijalne i druge zaštite. Dovoljno je obavijestiti samo jednog od navedenih organa ili institucija, kako bi se izbjegla prekršajna odgovornost.

Novina ovog Zakona, koja doprinosi garanciji osjećaja sigurnosti kod svake žrtve, jeste i uvođenje **povjerljivog lica**. To je lice koje će prisustvovati svim postupcima i radnjama u vezi sa zaštitom žrtve. To lice može biti član porodice,

⁷ Pravilnik o bližem izgledu obrasca naređenja o udaljenju ili zabrani prilaska u stan ili drugi prostor za stanovanje (Sl.CG. br.42 - 31 Jul 2012.)

lice iz organa, ustanove, nevladine organizacije i drugo lice u kojoj žrtva ima povjerenje. Sasvim je logičan zaključak da povjerljivo lice ne može biti učinilac nasilja. Na slobodnom izboru je žrtve da li će angažovati ili ne povjerljivo lice.

Žrtva nasilja ima pravo i na obezbjeđenje. Ono podrazumijeva obavezu policije da prati žrtvu u stanu prilikom uzimanja ličnih stvari neophodnih u svakodnevnom životu, prilikom obezbjeđenja privremenog smještaja žrtve i njenog zbrinjavanja. Ovo pravo žrtva neće koristiti ako se tome izričito protivi. O žrtvi nasilja ne smije se javno objaviti informacija na osnovu koje se može prepoznati žrtva, osim u slučajevima kada se radi o punoljetnoj žrtvi koja je sa tim izričito saglasna.

U primjeni ovog Zakona svi subjekti koji učestvuju u njegovoj primjeni dužni su da postupaju na način koji će doprinijeti očuvanju dobrobiti i zdravlja porodice, sigurnosti njenih članova i postizanju uslova potrebnih za pravilan razvoj djece i maloljetnika. Postupajući u ovom smislu, svaki subjekat će težiti da svojim profesionalnim postupanjem prema žrtvi i učiniocu nasilja doprinese opšt društvenoj osudi nasilja i razvoju javne svijesti da je izvršeno nasilje u prodi ozbiljna kažnjiva nepravda.

STRATEGIJA ZAŠTITE OD NASILJA U PORODICI

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici⁸ propisana je obaveza donošenja Strategije zaštite od nasilja u porodici⁹ koja sadrži ocjenu stanja i identifikovanje ključnih problema u socijalnoj i drugoj zaštiti, kao i ciljeve i mjere za unaprijeđenje socijalne i druge zaštite, a naročito u vezi: podizanja nivoa svijesti građana/ki o problemu nasilja i formiranju stavova o neprihvatljivosti nasilja; razvoja programa za prevenciju nasilja; podrške porodici u prevenciji nasilja; daljeg razvoja normativnog okvira u oblasti zaštite; jačanja saradnje organa, ustanova, organizacija i drugih pravnih i fizickih lica koja se bave zaštitom; sticanja novih znanja i vještina svih koji se bave zaštitom; unaprijeđenje sistema za prikupljanje i analizu podataka i izvještavanja o slučajevima nasilja. Strategija je usvojena u junu 2011. godine, a obuhvata period 2011-2015.

Ciljevi i aktivnosti definisane Strategijom:

- 1) Analizirati stanje i identifikovati ključne probleme u oblasti nasilja u porodici;

⁸ „Službeni list CG“, br.46/10

⁹ Strategija zaštite od nasilja u porodici za period 2011 – 2015 (usvojena u junu 2011. godine)

- 2) Uskladiti postojeće i donijeti nove propise koji regulišu oblast nasilja u porodici;
- 3) Unaprijediti socijalnu i drugu zaštitu žrtava porodičnog nasilja;
- 4) Podizati nivo svijesti građana o problemu nasilja u porodici;
- 5) Razviti program za prevenciju nasilja u porodici;
- 6) Razviti multidisciplinarni model postupanja u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i ostvariti saradnju svih subjekata u zaštiti žrtve porodičnog nasilja;
- 7) Kontinuirano edukovati i senzibilisati profesionalni kadar o problemu nasilja u porodici i potrebi zaštite žrtve nasilja u porodici sa pravnog, obrazovnog, zdravstvenog, psihološkog, socijalnog i ekonomskog aspekta;
- 8) Obezbjediti sprovođenje psihosocijalnog tretmana počinioca porodičnog nasilja;
- 9) Uspostaviti jedinstvenu elektronsku bazu podataka o žrtvama nasilja i o nasilnim osobama.

Ključni nosioci aktivnosti su Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo pravde, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i nevladine organizacije. U cilju praćenja implementacije Strategije na nivou Ministarstva rada i socijalnog staranja formirana je radna grupa koju čine predstavnici svih navedenih resora.

PROTOKOL O POSTUPANJU, PREVENCIJI I ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI

Donošenjem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, te iz njega i proizišle Strategije o zaštiti od nasilja u porodici za period 2012–2015, propisana je obaveza izrade Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici. U decembru 2011. potpisan je *Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici* koji definiše procedure i institucionalnu saradnju u vezi s porodičnim nasiljem i nasiljem nad ženama, kojim je uređen zajednički rad svih sistema u toku sprovođenja zakona i konvencija. Potpisnici protokola su Ministarstvo pravde, Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Uprava policije i Vijeće za prekršaje Crne Gore.

Cilj Protokola jeste da se uspostavi i podstakne uspostavljanje multidisciplinarnе saradnje s jasno razrađenim postupanjima svakoga sistema. Protokol je sačinjen tako da poštuje osnovne principe proizišle iz svih konvencija i zakona navedenih Strategijom o zaštiti od nasilja u porodici i odnosi se na sveobuhvatnu zaštitu porodice od nasilja. Njime je uređen zajednički rad svih sistema u toku sprovođenja zakona i konvencija, te obaveza preduzimanja potrebnih mjera za osiguranje organizovanosti, opremljenosti i edukovanosti dovoljnog broja specijalizovanih stručnjaka koji se bave problematikom nasilja u porodici.

Postupanje nadležnih institucija

Policija

Ovlašćenja policije proizilaze iz odredbe člana 6 Zakona o policiji kojim je propisano da policija preduzima mjere neophodne za zaštitu života i zdravlja ljudi i ostalih važećih zakona (KZ, ZKP, ZOP). Policijski službenik dužan je da zaprimi prijavu o nasilju u porodici koja može biti usmena (neposredno, putem telefona), pismena ili anonimna i dužan je o tome sačini zabilješku posebno vodeći računa da prilikom zaprimanja iste ne viktimizira žrtvu nasilja postavljanjem nepotrebnih pitanja.

U slučaju saznanja (dojave) o nasilju u porodici:

1. Hitno, bez odlaganja, na mjesto događaja uputiti najmanje dva policijska službenika, po mogućnosti par muško-žensko radi provjere dojave.
2. Policijsko ovlaštenje primjenjuje se srazmjerno potrebi zaštite žrtve nasilja radi trenutne zaštite i pružanja svih oblika zaštite, te onemogućavanja učinioca nasilja u daljem nasilničkom ponašanju u porodici. Potrebno je:
 - utvrditi đe se nalazi učinilac nasilja
 - prilikom ulaska u stan i druge prostorije zauzeti položaj koji onemogućava kontakt između žrtve nasilja i učinioca nasilja
 - osigurati mjesto događaja
 - držati učinioca nasilja pod stalnim nadzorom
 - utvrditi identitet svih osoba zatečenih na mjestu događaja
 - pribaviti lične podatke u skladu s primjenom policijskih ovlaštenja o učiniocu nasilja
 - upoznati učinioca nasilja s njegovim pravima.

3. U slučaju potrebe lišiti slobode učinioca nasilja.
4. Sačiniti zapisnik o uviđaju s lica mjesta s foto dokumentacijom – foto laboratom (prostor, stvari, stanje žrtve nasilja...).
5. Utvrditi okolnost eventualnog posedovanja oružja.
6. U slučaju saznanja o legalnom ili ilegalnom posedovanju oružja, preduzeti sve zakonske radnje radi oduzimanja istog.
7. Obavezno kontaktirati državnog tužioca zbog usmjeravanja postupka (kazneno-prekršajnog)
8. Po uputstvu tužioca, učinioca nasilja privesti državnom tužiocu prema važećim zakonskim propisima (Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku).
9. O kontaktu sa državnim tužiocem sačiniti službenu zabilješku.
10. Prilikom razgovora sa žrtvom nasilja, učinilac nasilja ne smije biti prisutan u istoj prostoriji.
11. Sa žrtvom nasilja obaviti nesmetan razgovor u zasebnoj prostoriji, započinjući razgovor pitanjem „Što se desilo?“, te pribaviti potrebne podatke o eventualnoj potrebi zdravstvene pomoći.
12. Prilikom razgovora sa žrtvom nasilja saznati bitne okolnosti koje se odnose na trajanje, kontinuitet, način ponašanja učinioca nasilja, te eventualno ranije nasilje.
13. Upoznati žrtvu nasilja s njenim pravima (izbor povjerljivog lica, besplatna pravna pomoć, sklonište...).
14. Upoznati žrtvu s mogućnošću odlaska u sklonište, te u slučaju potrebe žrtvu nasilja odvesti u isto, i o navedenoj činjenici samo izvijestiti nadležne institucije, ne odajući taj podatak učiniocu nasilja niti drugim članovima porodice.
15. U slučaju potrebe, a prema želji žrtve nasilja, istoj pružiti pomoć i otpatiti je na sigurno mjesto za boravak koje žrtva nasilja odabere.
16. Posebno obratiti pažnju na decu ili postupanje s maloljetnim licima i obavezno pozvati centar za socijalni rad.
17. Izraditi pisani izvještaj centrima za socijalni rad o svim izvršenim radnjama i utvrđenom stanju u porodici radi preduzimanja mjera porodično-pravne zaštite.
18. Bez odlaganja kontaktirati centar za socijalni rad u slučajevima potrebe zbrinjavanja deteta, a posebno deteta s posebnim potrebama.

19. U slučaju da nadležne institucije (policija i sud) primijene zaštitne mjere, izraditi sigurnosni plan za žrtvu nasilja, te istu upoznati sa zaštitnom mjerom udaljenja ili približavanja od strane učinioca nasilja, činjenicama što se sve podrazumijeva pod uznemiravanjem, kao i brojem telefona policijskog službenika zaduženog za sprovođenje izrečene zaštitne mjere.
20. Policijski službenik unijet će bilješke o preduzetim mjerama u operativni sistem.
21. Podnijeti nadležnom sudu zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog prekršaja iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.
22. U zahtjevu za pokretanje prekršajnog postupka, predložiti adekvatnu sankciju, sve raspoložive dokaze uz detaljan činjenični opis djela prekršaja koji u sebi sadrži bitne elemente obilježja prekršaja, pogotovo u odnosu na sam čin nasilja.
23. U slučaju izrečenih zaštitnih mjera u nadležnosti policije, izraditi sigurnosni plan sa žrtvom, učiniti joj dostupnim sve telefone pomoći.
24. Izvršiti terensku provjeru porodice u pravilnim razmacima unutar šest mjeseci, a po potrebi i češće u dužem trajanju.
25. Izraditi analizu rizika učinioca nasilja.
26. Izvještaje o svim preduzetim aktivnostima voditi kroz posebnu evidenciju.

Centri za socijalni rad

Stručnan radnik/radnica centra za socijalni rad kada od bilo koga i na bilo koji način u svom radu sazna o nasilju u porodici, prijaviće bez odlaganja policiji sumnju da je počinjeno nasilje.

1. Odmah, bez odlaganja, kontaktirati žrtvu nasilja, u slučajevima kada se o nasilju sazna od drugih institucija.
2. Izraditi službenu zabilješku o saznanjima o porodičnom nasilju i o slučaju.
3. Službena zabilješka treba da sadrži podatke o žrtvama nasilja, postojanju eventualnih ranijih prijava, načinu počinjenja i svim dostupnim informacijama i obavještenjima o slučajevima i o učiniocu nasilja.
4. O svakoj preduzetoj radnji, u slučaju nasilja u porodici izraditi službenu zabilješku, izvještaj ili zapisnik.

5. Žurno oformiti spis predmeta.
6. Upoznati žrtvu sa svim njenim pravima i načinima ostvarivanja prava (nadležnosti i postupanja centara za socijalni rad, s mjerama i radnjama koje će centri u daljem postupanju preduzeti na zaštiti sigurnosti žrtve i djece)
7. Posebnu pažnju obratiti u slučajevima nasilja u porodici kada je u pitanju žrtva – dijete.
8. U slučajevima vezanim uz nasilje u porodici na štetu djece rukovodeći se načelom najboljeg interesa djeteta, pažljivo razmotriti jesu li u potpunosti zaštićena prava i interesi djeteta, te u suprotnom djetetu imenovati posebnog stratelja/starateljku za potrebe svih postupaka.
9. S posebnom pažnjom omogućiti žrtvi da ispriča sve činjenice vezane za porodičnu situaciju i nasilje (dužina trajanja, način nasilja, deca...).
10. Ostvariti i održavati kontakt s obrazovnim ustanovama u slučajevima nasilja nad decom.
11. Ostvariti i kontakt sa zdravstvenim ustanovama u slučajevima nasilja u porodici.
12. U slučaju potrebe, po pozivu policije doći u porodicu i pružiti potrebnu pomoć žrtvama nasilja.
13. Napraviti procjenu rizika.
14. Izraditi sigurnosni individualni plan zaštite za žrtvu.
15. Pratiti sprovođenje sigurnosnog plana.
16. Ukoliko žrtva traži smještaj izvan svoje porodice, ostvariti saradnju sa skloništem ili nevladinom organizacijom koja pruža smještaj žrtvama.
17. Po potrebi mijenjati i prilagođavati sigurnosne planove zaštite žrtve nasilja.
18. Pripremiti žrtvu nasilja za sud.
19. Po potrebi pratiti žrtvu nasilja na sud.
20. Posebno izraditi planove za djecu (sigurnost, škola, doktori...).
21. Policiji i tužiteljstvu omogućiti uvid i dostaviti svu dokumentaciju vezanu za saznanja o nasilju u porodici.
22. Učestvovati u sudskim postupcima, ne samo na poziv sudova, već i u slučajevima kada centar procijeni rizik.

23. Omogućiti kontakte u kontrolisanim uslovima đeci s učiniocima nasilja.
24. Kontaktirati porodicu u vremenskim intervalima (od mjesec dana, kontinuirano tokom jedne godine od dana kada se saznalo za nasilje).
25. Po mogućnosti odrediti jednu osobu za vođenje slučaja sa kojom će žrtva nasilja uvijek kontaktirati (voditelj/voditeljka slučaja).
26. Voditelj/voditeljka slučaja o svim saznanjima o slučaju izvjestiće tim i sprovoditi i pratiti dinamiku postupka.
27. U dogovoru sa službama zdravstvene zaštite i obrazovno-vaspitnim ustanovama razviti za dijete – žrtvu nasilja Plan podrške.
28. U saradnji sa službama zdravstvene zaštite i obrazovno-vaspitnim ustanovama pružiti podršku detetu – žrtvi nasilja na osnovu Plana podrške

Zdravstvo

1. Prijaviti sumnju na nasilje policiji odmah.
2. Ispuniti propisani formular o mogućim fizičkim povredama i o učiniocu nasilja.
3. Žrtvi nasilja dati povrednu listu po službenoj dužnosti bez naplate.
4. S posebnom pažnjom razgovarati sa žrtvom nasilja i uputiti je na centar za socijalni rad, te o situaciji obavijestiti centre za podršku, sekundarnu zdravstvenu zaštitu.
5. U slučaju sumnje na bilo koji oblik nasilja navedeno upisati u zdravstvenu dokumentaciju i o činjenicama saznatim i utvrđenim pregledom izdati zdravstvenu dokumentaciju žrtvi bez naplate.
6. Obavezno nadležnim organima dati uvid u dokumentaciju i sve dostupne podatke od značaja za potrebu dokazivanja kažnjive stvari.
7. U slučaju sumnje da je nasilje počinila osoba s psihičkim smetnjama, osobu uputiti na liječenje prema čl.33 Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica, iz kojega proizilazi obaveza stavljanja takve osobe pod kontrolisane uslove.
8. O navedenom postupanju obavijestiti centar za socijalni rad i policiju, a prije puštanja iz zdravstvene ustanove obavijestiti žrtvu nasilja.
9. U slučaju dolaska žrtve nasilja u službu hitne pomoći, obratiti

posebnu pažnju na povrede i cjelokupno stanje pacijenta koje bi moglo upućivati na nasilje u porodici.

10. U dogovoru sa službama socijalne zaštite i obrazovno-vaspitnim ustanovama razviti Plan podrške za dijete – žrtvu nasilja.
11. U saradnji sa službama socijalne zaštite i obrazovno-vaspitnim ustanovama pružiti podršku detetu – žrtvi nasilja na osnovu Plana podrške.

Pravosuđe

1. Hitnost u postupanju i donošenju odluka.
2. O pokretanju prekršajnog i krivičnog postupka, u slučajevima da je žrtva nasilja dijete, nadležnim centrima za socijalni rad dostaviti obavještenje.
3. Osigurati žrtvu nasilja prilikom dolaska u sud.
4. Osigurati posebnu prostoriju za žrtvu nasilja do davanja iskaza (fizički je odvojiti od učinioca nasilja).
5. Žrtvu poučiti o njenim pravima.
6. U slučajevima potrebe u postupak uključiti centar za socijalni rad, pozvati voditelja/voditeljku slučaja u svojstvu svjedoka ili, po potrebi, pozvati centar za socijalni rad za zaštitu žrtve nasilja.

Sve institucije

Svi organi obuhvaćeni Protokolom obavezni su oformiti spise predmeta prema pravilima struke i dati ih na uvid, po potrebi, drugim organima s obavezom čuvanja tajnosti podataka. Takođe, svi organi dužni su odrediti lice zaduženo za sprovođenje protokola u svim institucijama i o podacima te osobe obavijestiti sve institucije. Obaveza svih državnih organa i drugih organa jeste da na vidljivom mjestu svima učini dostupnim Protokol o postupanju sa žrtvama nasilja u porodici.

Mjere propisane Strategijom zaštite od nasilja u porodici 2011–2015, kao i sprovođenje Protokola, te formiranje i postupanje multidisciplinarnih timova zahtijevaju hitno uspostavljanje saradnje svih subjekata u zaštiti žrtve porodičnog nasilja pri čemu posebnu pažnju treba obratiti na decu, te činjenicu da navedene obaveze proizilaze iz potpisanih i ratifikovanih međunarodnih konvencija.

Obaveze nadležnih tijela ne proizilaze samo iz pisanih dokumenata, već iz činjenice da je nasilje u porodici u porastu, da rano otkrivanje i zaustavljanje nasilja i zaštita osoba izloženih nasilju predstavlja prioritetan cilj svakog demokratskog društva. Uspostavljanje saradnje među institucijama mora se bazirati na međusobnom povjerenju i sprovođenju zajedničkog cilja.

POSTOJEĆE SLUŽBE/SERVISI U SISTEMU ZAŠTITE ŽRTAVA PORODIČNOG NASILJA

Centri za socijalni rad

Multidisciplinarni timovi za prevenciju i zaštitu od nasilja u porodici

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici jasno definiše uloge i odgovornosti socijalnih službi i navodi ih kao ključne ustanove nadležne da se bave zaštitom žrtava porodičnog nasilja, koje su dužne da bez odlaganja pruže zaštitu i pomoć žrtvi i omoguće joj pristup svakom obliku pomoći i zaštite. Centri su dužni da obavezno prijave policiji učinjeno nasilje za koje saznaju u vršenju svoje djelatnosti, izrađuju i prate Plan pomoći žrtvi, formiraju multidisciplinarnne timove od predstavnika te ustanove, organa i službi lokalne uprave, policije, nevladinih organizacija i stručnjaka koji se bave pitanjima porodice, i po potrebi podnose zahtjev za određivanje zaštitne mjere.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je iniciralo formiranje multidisciplinarnih timova u 10 centara za socijalni rad u Crnoj Gori, koji su tokom 2012/2013 formirani u Podgorici, Bijelom Polju, Beranama, Pljevljima, Plavu, Rožajama, Nikšiću, Baru, Kotoru i Herceg Novom. Nadležnost multidisciplinarnih timova proširena i na zaštitu djece od nasilja i izvan porodice. Sastav tima, pored članova/ica iz Centara za socijalni rad čine i prestavnici policijskih i zdravstvenih službi, pravosudnih organa, obrazovnih institucija, nevladinih organizacija i lokalne uprave.

SLUŽBA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Crnogorski parlament 5. aprila 2011. Usvojio Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, kojim se građanima/kama slabijeg imovinskog stanja obezbjeđuje pravo na besplatnu pravnu pomoć. Zakonom je predviđeno da besplatna pravna pomoć obuhvata pravno savjetovanje, sastavljanje pismena, zastupanje u postupku pred sudom, Državnim tužilaštvom, Ustavnim sudom, kao i u postupku za vansudsko rješavanje sporova. Krug korisnika besplatne pravne

pomoći određuje se, po pravilu, prema imovnom stanju podnosioca zahtjeva. Imovno stanje se utvrđuje na osnovu prihoda i imovine podnosioca zahtjeva i prihoda i imovine članova njegove porodice. Shodno Zakonu, pored crnogorskih državljanja, pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju i lica bez državljanstva (apatridi) koji zakonito borave u Crnoj Gori i lica koja traže azil u Crnoj Gori i stranci sa stalim nastanjenjem ili odobrenim privremenim boravkom u Crnoj Gori.

Ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć u skladu sa ovim zakonom ne ograničava pružanje pravne pomoći od strane službi, nevladinih organizacija i drugih organizacija koje su obrazovane u skladu sa zakonom (Član 5).

Lice iz člana 12 ovog Zakona ima pravo na besplatnu pravnu pomoć ako je:

- 1) korisnik materijalnog obezbjeđenja porodice ili nekog drugog prava iz socijalne zaštite, u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna i dječja zaštita,
- 2) dijete bez roditeljskog staranja,
- 3) lice sa posebnim potrebama,
- 4) žrtva krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i trgovine ljudima,
- 5) lice slabog imovnog stanja.

Licem slabog imovnog stanja u smislu člana 13 stav 1 tačka 5 ovog zakona smatra se lice koje nema imovinu, a njegov mjesečni prihod i ukupan mjesečni prihod članova porodice ne prelazi iznos 110€ za jednog člana i po 55€ za svakog narednog člana (Član 14). Članovima porodice u smislu stava 1 ovog člana smatraju se supružnici ili vanbračni supružnici i njihova djeca, usvojena djeca i drugi srodnici koji sa njima žive u porodičnoj zajednici, a koje je dužan da izdržava.

Pravno savjetovanje obuhvata pružanje pravnog obavještenja i pravnog savjeta. Zahtjev se podnosi nadležnom organu preko Službe, na propisanom obrascu.

POSTUPAK ODOBRAVANJA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Zahtjev se podnosi nadležnom organu preko Službe, na propisanom obrascu.

Zahtjev mora da sadrži:

- 1) ime, jedinstveni matični broj i adresu podnosioca zahtjeva;
- 2) ime, jedinstveni matični broj i adresu članova porodice podnosioca zahtjeva;
- 3) podatke o predmetu;
- 4) opis traženog oblika besplatne pravne pomoći;
- 5) podatke o korišćenju prava na materijalno obezbjeđenje porodice ili nekog drugog prava iz socijalne zaštite;
- 6) podatak da se radi o djetetu bez roditeljskog staranja;
- 7) izjava o imovini i prihodima podnosioca zahtjeva i članova njegove porodice.

Služba za podršku oštećenima/svjedocima

U svim sudovima koji postupaju u krivičnim predmetima ustanovljena je Služba za pružanje podrške oštećenima/svjedocima u predmetima trgovine ljudima, trgovine djecom radi usvojenja i nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici¹⁰.

Prvi kontakt sa sudom, prije početka zakazanog glavnog pretresa ili dok se žrtva nalaziti u prostorijama suda, može se uspostaviti s ovlašćenim licem iz Službe za podršku toga suda. Angažovano lice će pomoći u pogledu davanja pune podrške - informacije o krivičnom postupku, obezbjeđivanja zaštite tj. eliminisanju mogućnosti fizičkih nasrtaja ili vrijeđanja oštećenog/svjedoka prije i nakon suđenja u prostorijama suda. Služba za podršku saraduje sa nevladinim organizacijama koje se bave problemom trgovine ljudima i nasilja u porodici.

10 Informator za svjedoke/oštećene – žrtve trgovine ljudima, trgovine djecom radi usvojenja i nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (Vrhovni sud, Podgorica, 2011.)

Svjedočenje može predstavljati traumatično iskustvo iz različitih emotivnih i psiholoških razloga: porodičnih nesuglasica, straha, nepoznavanja rada suda, osjećanja nelagodnosti zbog prisustva optuženih i sl. Ova služba obezbjeđuje podršku i pomoć u prevazilaženju negativna osjećanja u vezi sa učesćem u postupku jer je doprinos oštećenog/svjedoka utvrđivanju istine presudan, a iskustvo neprocjenjivo za donošenje osuđujućih presuda za odgovorne učinioce krivičnih djela.

Ovlašćena lica iz Službe za podršku su na raspolaganju da odgovore na pitanja, da daju objašnjenja u vezi sa radom suda, krivičnim postupkom, mjestom sjedenja u sudnici i da učine sve što mogu kako bi svjedočenje predstavljalo pozitivno iskustvo, a ne nelagodnost. Zadatak Službe za podršku je da obezbijedi uslove za sigurno i bezbjedno svjedočenje, koje će biti iskustvo koje će oštećenog/svjedoka dodatno ojačati u pogledu zaštite njihovih prava i sloboda.

Službu za podršku može se kontaktirati u bilo kom trenutku, kako bi pomogli oko svih pitanja i nedoumica u vezi sa boravkom i svjedočenjem pred sudom.

Ko može biti saslušan kao svjedok?

Kao svjedoci pozivaju se lica za koja je vjerovatno da će moći da daju obavještenja o krivičnom djelu i učiniocu i o drugim važnim okolnostima. Kao svjedoci mogu se saslušati oštećeni, oštećeni kao tužilac i privatni tužilac.

Ko može biti oslobođen od dužnosti svjedočenja?

Od dužnosti svjedočenja može biti oslobođen:

- 1) bračni drug okrivljenog i lice sa kojim okrivljeni živi u vanbračnoj zajednici;
- 2) srodnici okrivljenog po krvi u pravoj liniji (npr: roditelj, dijete, unučad, djed, baba), srodnici u pobočnoj liniji zaključno do trećeg stepena (npr: brat, sestra, bratanić/ćna, sestrić/ćna, stric, tetka, ujak) kao i srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena (npr: očuh, maćeha, svekar, tašta, svastika);
- 3) usvojenik i usvojlac okrivljenog.

Oslobađanje od dužnosti svjedočenja ne odnosi se na lica koja su pozvana da svjedoče u postupku za krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje maloljetnog lica, nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici i rodoskrvnjenje, kad je oštećeno maloljetno lice.

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Zaštitom ljudskih prava uopšte, osim sudova i tužilaštava, zakonom je ustanovljena institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, koja ima funkciju zaštite ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom, potvrđenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Tako Zakon propisuje:

- » Zaštitniku/ci se može obratiti svako ko smatra da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena njegova/njena prava ili slobode. Zaštitnik/ca postupa i po sopstvenoj inicijativi. Postupak pred Zaštitnikom/com je besplatan.”
- » Zaštitnik/ca je ovlašćen/a da postupa po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka.
- » Zaštitnik/ca može dati inicijativu za donošenje zakona, drugih propisa i opštih akata radi usaglašavanja sa međunarodno priznatim standardima u oblasti ljudskih prava i sloboda.
- » Zaštitnik/ca se bavi i opštim pitanjima od značaja za zaštitu i unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda i saraduje sa organizacijama i institucijama koje se bave ljudskim pravima i slobodama.
- » Zaštitnik/ca je institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije.
- » Zaštitnik/ca, uz saglasnost diskriminisanog lica, postupa i preduzima mjere za zaštitu od diskriminacije, u skladu sa ovim zakonom i posebnim zakonom kojim je uređena zabrana diskriminacije.
- » Kad ocijeni da je neophodno, Zaštitnik/ca pred sudom pokreće postupak za zaštitu od diskriminacije ili se u tom postupku, kao umještač, pridružuje diskriminisanom licu.
- » Postupak ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda pokreće se povodom pritužbe ili po sopstvenoj inicijativi.
- » Zaštitnik/ca ispituje povrede ljudskih prava i sloboda po sopstvenoj inicijativi kad sazna da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena ljudska prava i slobode.

Za postupanje po sopstvenoj inicijativi neophodna je saglasnost oštećenog/ne.

Forma za Pritužbu Zaštitniku ljudskih prava i sloboda:

ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
81000 Podgorica, ul. Svetlane Kane Radović 3

Potrebno je da čitko popunite formular, objasnite svoj problem kratko i jasno, navodeći okolnosti i dokaze koji potkrepljuju Vašu tvrdnju o kršenju prava ili nepravilnostima organa. Ukoliko Vam nedostaje prostora na ovom obrascu, možete priložiti i poseban papir.

PRITUŽBA

1. LIČNI PODACI

Ime: _____ **Prezime:** _____

Zanimanje: _____

Adresa: _____

Grad: _____

Telefon/Mobilni telefon: _____

Fax/E-mail: _____

Ime i prezime punomoćnika, njegova adresa i broj telefona

(Ukoliko se pritužba podnosi preko punomoćnika, potrebno je priložiti odgovarajuće ovjereno punomoćje odnosno ovlaštenje)

2. NAZIV I SJEDIŠTE ORGANA NA KOJI SE ODNOSI VAŠA PRITUŽBA

3. OPIS POVREDE VAŠIH PRAVA I SLOBODA

4. ČINJENICE I DOKAZI KOJI POTKREPLJUJU VAŠU PRITUŽBU

1.

2.

3.

4.

5.

(Priložiti fotokopije odgovarajućih dokumenata kojim dokazujete Vaše tvrdnje)

5. DA LI STE U VEZI OVOG SLUČAJA POKRETALI POSTUPAK KOD NEKOG DRUGOG ORGANA? NAVEDITE KOD KOJEG?

6. DA LI STE SAGLASNI DA SE VAŠE IME OTKRIJE U POSTUPKU

Da

Ne

(Zaokružite jedan od dva odgovora)

**Potpis podnosioca pritužbe
ili ovlašćenog lica**

Datum: _____

VAŽNE NAPOMENE:

- » Postupak pred Zaštitnikom je besplatan.
- » Pritužba se podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za učinjenu povredu ljudskih prava i sloboda, odnosno u roku od jedne godine od dana učinjene povrede.
- » Podnošenje pritužbe Zaštitniku ne sprječava Vas da koristite redovne zakonske procedure radi ostvarivanja Vašeg prava pred nadležnim sudom odnosno organom uprave niti prekida rokove utvrđene u zakonu za podnošenje tužbe, prigovora, žalbe, zahtjeva ili drugih pravnih sredstava pred sudovima ili organima uprave.
- » O postupanju Zaštitnika po pritužbi bićete obaviješteni.

Nevladine organizacije

U osam crnogorskih gradova funkcioniše desetak ženskih NVO koje obezbjeđuju servise podrške ženama i djeci žrtvama nasilja u porodici (SOS telefoni Podgorica, Berane, Nikšić, Bijelo Polje, Plav, Rožaje, Ulcinj, Centar za ženska prava i Sigurna ženska kuća iz Podgorice). Organizacije pružaju pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku, posredovanje kroz institucije sistema, uslugu povjerljivog lica, programe samopodrške, siguran i bezbjedan smještaj. Sve vrste podrške, uključujući pravnu, psihološku, savjetodavnu i sl. kljenticama se obezbjeđuju bez novčane nadoknade. Informacije date u ovoj publikaciji tiču se ženskih organizacija, prije svega zato što jedino ove organizacije obezbjeđuju servise podrške i zastupaju interese diskriminiranih i nasiljem ugroženih žena.

Sve organizacije su u svom radu usmjerene na saradnju sa državnim institucijama i to sa centrima za socijalni rad, policijom, sudovima, domovima zdravlja, Odjeljenjem za rodnu ravnopravnost i Kancelarijom Ombudsmana

SOS TELEFON ZA ŽENE I DJECU ŽRTVE NASILJA BERANE

Osnivanje SOS telefona Berane inicirala je grupa žena iz lokalne zajednice, potaknuta djelovanjem SOS telefona Podgorica. Poznavajući prilike u lokalnoj zajednici i probleme sa kojima se suočavaju žene, vjerovale su da se djelovanjem ovakve organizacije situacija može poboljšati. Volonterke su prošle edukaciju o radu sa žrtvama nasilja, feminističkim principima i ženskim ljudskim pravima i nakon toga osnivale SOS telefon u Beranama, koji i nakon 13 godina svakodnevno obezbjeđuje podršku ženama i djeci sa iskustvom nasilja.

Vizija organizacije je život bez nasilja.

Misija SOS telefona je otklanjanje svih oblika nasilja i diskriminacije nad ženama i djecom kroz obrazovne programe, pomoć i podršku žrtvama nasilja, saradnju sa nadležnim institucijama, iniciranje izmjena i dopuna zakonske regulative i njihove primjene.

Ciljevi organizacije su:

- » Smanjivanje nasilja u porodici boljom dostupnošću servisa usluga na području opštine Berane;

- » Poboljšanje pravnog statusa žena i djece ;
- » Smanjenje nasilja u porodici boljom dostupnošću servisa usluga
- » Poboljšanje pravnog statusa žena i djece
- » Jačanje kapaciteta ,znanja i sposobnosti svih institucija i NVO sektora relevantnih za oblast zaštite žena i djece i starih od nasilja
- » Uvodjenje edukativnih programa na temu nasilja nad ženama i djecom kroz obrazovni sistem
- » Promjene stavova i ponašanja javnosti i veći uticaj na politike ,zakone,strukture i institucije
- » Sagledavanje postojećeg stanja, rasprostranjenosti i socijalno-ekonomskih karakteristika stanovništva, koje utiču na pojavu nasilja u porodici;
- » Specifično podizanje svijesti službenika MUP-a, Suda, Centra za socijalni rad, Zdravstva i Lokalne uprave;
- » Svojim javnim djelovanjem, medijskim promocijama i kampanjama djelovati na promjenu stavova i ponašanja javnosti, a samim tim i na politiku i zakone, strukturu i institucije;

Djelatnost:

- » Servis i podrška ženama i djeci žrtavama nasilja
- » Pravna pomoć i podrška
- » Program istraživanja i monitoringa
- » Obrazovni program
- » Javne politike
- » Interdisciplinarna saradnja
- » Izdavačka djelatnost i javna promocija

Iskustvo organizacije na pružanju usluga socijalne zaštite: u okviru trinaesetogodišnjeg nastojanja da se suzbije nasilje nad ženama i djecom i smanje njegove posljedice, volonterke SOS-telefona su preduzele niz aktivnosti u pružanju pomoći i podrške ugroženim ženama i njihovoj djeci kroz konkretnu pravnu pomoć, svakodnevnu podršku i savjetovanje, individualnu podršku žrtvama i posredovanje kroz institucije te realizaciju projektnih aktivnosti.

NVO SOS telefon je potpisnica Memoranduma o saradnji sa sljedećim institucijama: Osnovni sud u Beranama, Osnovno državno tužilaštvo u Beranama, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja „Dr. Nika Labović“, Centar bezbjednosti Berane i Opština Berane.

KONTAKTI POSTOJEĆIH SERVISI U BERANAMA

Socijalne službe	Policijske službe
<p>Centar za socijalni rad Berane 051 230 128, 051 234 966</p> <p>Multidisciplinarni tim Berane Kordinatororka Marijana Tajić 067 602 337</p>	<p>Centar bezbjednosti Berane 051 231 285</p> <p>067 184 845 122</p>
Osnovni sud	Zdravstvo
<p>Osnovni sud 051 233 344</p> <p>Služba za podršku oštećenima/ svjedocima u sudovima Ana Radunović 067 601 010</p>	<p>Dom zdravlja „Dr Nika Labović” 051 233 324</p> <p>Služba Hitne medicinske pomoći 124</p>
Tužilaštvo	Organ za prekršaje
<p>Osnovno državno tužilaštvo 051 233 559</p>	<p>Sud za prekršaje 051 230 154</p>
NVO	<p>SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Berane Olja Stojanović 067 275 765</p>

